

латентного творчо активного психологічного ресурсу, творче вирішення протиріч життєдіяльності й прийняття нової соціальної ситуації розвитку [3].

Творчий розвиток особистості в період пізньої дорослості приводить до активізації адаптаційних механізмів особистості й зниження впливу негативних чинників на процеси старіння. Саме ступінь зближення ціннісних орієнтацій соціуму й літньої людини, рівень засвоєння групових норм, еталонів і стереотипів суспільства є важливим критерієм соціальної адаптації в постпенсійному віці.

Література:

1. Александрова Н. Х. Субъектность людей пожилого и старческого возраста: дис. ... д-ра психол. наук:19.00.13 / Александрова Наталия Христова. – М., 2000. – 221 с.

2. Гончарова Л. А. Развитие творческой активности людей пожилого возраста / Л. А. Гончарова // Молодь і ринок. – Дрогобич: Вид-во Дрогобицького державного педагогічного університету. – 2014. – №9 (116) – С. 150-154.

3. Гончарова Л. А. Психологічні чинники розвитку творчої активності людей похилого віку: навч. посібник / Л. А. Гончарова – Київ: Вид-во КУТЕП, 2015. – 124с.

4. Міщиха Л. П. Творчий потенціал особистості у період пізньої дорослості: автореф. дис... на здобуття наук. ступеня докт. психол. наук: спец. 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології» / Лариса Петрівна Міщиха. – К.: 2015. – 45 с.

УДК 159.98:199.944

*Березовська Лариса Іванівна,
Мателега Євгенія Михайлівна
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАДАПТАЦІЇ ОСІБ, ЩО ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Проблема соціально-психологічної реадaptaції осіб, що постраждали від військових дій в сучасній психологічній літературі активно розробляється. В останній час появилися роботи, що присвячені прогнозуванню психологічних наслідків локальних військових конфліктів (В.П. Каширін, В.О. Корзунін, О.Г. Маклаков, С.В. Чермянін), соціально-психологічній реадaptaції учасників бойових дій (Т.І. Єрьоміна, П.П. Іванов, О.Г. Караяні, Ю.Ю. Логінова, В.Н. Смірнов, Н.В. Тарабріна), реабілітації комбатантів з віддаленими наслідками стресогенних впливів (Н.О. Пономаренко, Р.П. Попелюшко, В.Є. Попов), реабілітації та реадaptaції учасників антитерористичної операції (О.Д. Сафін) та ін.

Питання реадaptaції та реабілітації осіб, що постраждали від військових дій на даний час в Україні регламентується та здійснюється на основі законодавства. За останні роки прийнято на законодавчому рівні «Положення

про психологічну реабілітацію військовослужбовців Збройних Сил України, які брали участь в антитерористичній операції, під час відновлення боєздатності військових частин (підрозділів)», що затверджене Міністерством оборони України від 09.12.2016 року та «Порядок проведення психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції та постраждалих учасників Революції Гідності», що затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 року.

Процес реадaptaції в сучасній психології розглядається дwoяко: або як корінна перебудова функціональних систем особистості в екстраординарних обставинах, або ж як перехід зі стану адаптації в звичних умовах у стан адаптації в нових умовах, що відрізняються від попередніх умов життя і діяльності. Однак, чимало вчених уважають, що цей процес пов'язаний насамперед зі змістовною перебудовою цінностей, цілей, норм і потребово-мотиваційної сфери особистості [1; 6].

Вітчизняними науковцями відмічається, що система реадaptaції ветеранів АТО має здійснюватися спільно із заходами з психологічної реабілітації та базуватися на двох основних підходах. Згідно з першим, реабілітація та реадaptaція розуміються як відновлення цільового психологічного ресурсу учасників бойових дій. Згідно з другим підходом, реабілітація та реадaptaція розуміються як відновлення соціального та психічного статусів комбатанта, а також підвищення його адаптивних можливостей у мирний час [2; 3; 4; 6].

О.Г. Караяні вказує на необхідність соціально-психологічної реадaptaції – процесу організованого, поступового психологічного повернення учасників бойових дій з війни і безконфліктного, нетравмуючого «вбудовування» їх у систему соціальних зв'язків і відносин мирного часу. Соціально-психологічна реадaptaція є складовою психологічної реабілітації – різновиду психологічної допомоги в тій частині, в якій вона спрямовується на відновлення втрачених (порушених) психічних можливостей та здоров'я [2].

Заходи, що проводяться в цьому випадку, охоплюють: спеціальний період життєдіяльності частин і підрозділів, своєрідний «психологічний карантин» («психологічну дезінфекцію»); створення реадaptaуючого середовища навколо ветеранів бойових дій в сім'ї, підрозділі, частині; виявлення ветеранів із симптомами посттравматичного стресового розладу і проведення з ними заходів психологічної реабілітації [2].

П.П. Іванов розглядав соціально-психологічну реадaptaцію інвалідів бойових дій як цілеспрямований, багаторівневий процес узгодження системи відносин інваліда з потребами (нормами, цінностями, звичаями) соціуму, порушеної внаслідок настання інвалідності, а також реалізації внутрішньоособистісних можливостей в конкретних умовах життєдіяльності за сприятливого емоційного самопочуття реадaptaнта [1].

Соціально-психологічна реадaptaція – це кінцевий етап процесу соціально-психологічної реабілітації осіб, що постраждали від військових дій. І є він цілеспрямованим процесом формування нової системи значущих відносин особистості з потребами соціуму, порушеною в результаті психотравмуючого

впливу, а також реалізація внутрішньоособистісних можливостей реадaptанта в конкретних умовах життєдіяльності.

О.Д. Сафін зазначає, що військові психологи здійснюють психологічну реабілітацію як у зоні бойових дій, так і в мирний час, у пунктах постійної дислокації частин та підрозділів. Ним же зазначається, що технологічно та методично дана робота в різних умовах має суттєві відмінності. Так, в зоні бойових дій психологічна реабілітація безпосередньо пов'язана із психологічною допомогою та підтримкою, а в мирній ситуації вона здійснюється комплексно, разом з медичними заходами, а також повноцінним відпочинком. Що є суттєвим, то вона передбачає роботу зі значимим оточенням (сім'єю), з відновленням соціального статусу на основі матеріально-технічної бази [6].

Отже, соціально-психологічна реадaptація – це цілеспрямований процес формування нової системи значущих відносин особистості з потребами соціуму, порушеною в результаті психотравмуючого впливу, а також реалізація внутрішньоособистісних можливостей реадaptанта в конкретних умовах життєдіяльності.

Література:

1. Иванов П.П. Социально-психологическая реадaptация инвалидов боевых действий: дис. кандидата психол. наук: 19.00.05 / Петр Петрович Иванов. – М., 2004. – 138 с.

2. Караяни А.Г. Прикладная военная психология / А.Г. Караяни, И.В. Сыромятников – СПб.: Питер, 2006. – 480 с.

3. Кокун О. М. Оптимізація адаптаційних можливостей людини у психофізіологічному забезпеченні діяльності : автореф. дис. ... д-ра психол. наук / О. М. Кокун; Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2004. – 31 с.

4. Кондрюкова В.В. Соціально-психологічна адаптація військовослужбовців силових структур, звільнених у запас : навчально-методичний посібник / В. В. Кондрюкова, І. М. Слюсар. – К. : Гнозис, 2013. – 116 с.

5. Лесков В.О. Соціально-психологічна реабілітація військовослужбовців із районів військових конфліктів : автореф. дис. ... канд. психол. наук / В.О. Лесков // Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2008. – 20 с.

6. Сафін О.Д. Основні підходи до функціонування системи психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції / О.Д. Сафін // Наука і оборона, 2016. – №1. – С. 24–30.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>